

*Світлана ЗУБ,
аспірант кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
спеціальність «Всесвітня історія»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВИШЕГРАДСЬКОЮ ГРУПОЮ У КОНТЕКСТІ ПІДПИСАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

У статті проаналізовано особливості партнерства між Україною та Вишеградською групою на сучасному етапі розвитку міжнародної системи в контексті підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною.

Ключові слова: *регіональна співпраця, Угода про асоціацію, Вишеградська група, безвізовий режим.*

В статье проанализированы особенности партнерства между Украиной и Вышеградской группой на современном этапе развития международной системы в контексте подписания Соглашения об ассоциации между ЕС и Украиной.

Ключевые слова: *региональное сотрудничество, Соглашение об ассоциации, Вышеградская группа, безвизовый режим.*

The article analyses the features of partnership between Ukraine and the Visegrad Group at the current stage of international system development in the context of signing the Association Agreement between the EU and Ukraine.

Keywords: *regional cooperation, Association Agreement, Visegrad Group, visa free regime.*

В умовах глобалізації та розвитку інтеграційних процесів, географічного розширення Європейського Союзу все більшого значення набувають нові актори системи міжна-

родних відносин, зокрема регіональні об'єднання. З огляду на це, Україна не тільки задекларувала наміри увійти до складу Євросоюзу, а й визначила одним із пріоритетів свого зовнішньополітичного курсу нарощення співпраці з країнами Вишеградської групи (ВГ), які за допомогою інструментарію ЄС формують нову архітектуру міжнародних відносин. Для української спільноти важливим є як трансформаційний досвід центральноєвропейських країн, так і пошук союзників, які мають реальні важелі впливу на інтенсифікацію стосунків Києва з Брюсселем та НАТО.

Питання переосмислення ключових напрямів співпраці між Україною та країнами Вишеградської четвірки (В4) актуалізувалося через низку причин – підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, а також внаслідок загострення російсько-українських взаємин через анексію Росією Криму, підтримку терористичних угруповань та сепаратистських дій на теренах Східної України [6]. Очевидно, що країни Заходу недооцінили, з одного боку, євроінтеграційні прагнення українців, а з іншого – геополітичні амбіції Москви, надавши безпековим питанням другорядного значення порівняно з економічними. Проте відновлення територіальної цілісності та збереження державного суверенітету України значною мірою залежить від позиції країн Заходу, підтримки ними демократичних перетворень в українському суспільстві та усвідомлення реальних загроз, які продукує антидемократичний режим Президента РФ В. Путіна. У цій ситуації країни Вишеградської четвірки можуть стати надійними партнерами Києва у розв'язанні поставлених завдань, оскільки, будучи членами ЄС, безпосередньо впливають на розвиток сучасної системи міжнародних відносин.

У 2014 році Європейський Союз та Україна підписали Угоду про асоціацію (УА), що являє собою новий етап у розвитку європейсько-українських договірних відносин, маючи на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію.

Після підписання політичної частини Угоди про асоціацію між ЄС та Україною на самміті Україна – ЄС 21 березня 2014 року обидві сторони підписали економічну частину угоди 27 червня 2014 року. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набере чинності після її ратифікації усіма країнами-членами ЄС. З 1 листопада 2014 року набуло чинності часткове застосування деяких частин Угоди про асоціацію, а саме: щодо поваги до прав людини, основних свобод та верховенства права; політичного діалогу та реформ; правосуддя, свободи та безпеки; економічної співпраці та співпраці в таких галузях, як охорона навколишнього середовища, інфраструктура та сільське господарство; фінансової співпраці. 15 грудня 2014 року відбулося перше засідання Ради з питань асоціації.

Угода про асоціацію містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (ГВЗВТ). ГВЗВТ забезпечить Україні умови для модернізації її торговельних відносин та для економічного розвитку шляхом відкриття ринків й поступової ліквідації митних тарифів та квот, всеохоплюючого процесу гармонізації законів, норм та правил у різних сферах, пов'язаних із торгівлею. Це створить умови для приведення ключових секторів економіки України у відповідність до стандартів ЄС [7]. Економічна частина Угоди про асоціацію почне частково діяти з 1 січня 2016 року.

За підсумками пражського самміту «Вишеградська четвірка» + «Східне партнерство» Україна отримала низку позитивних сигналів як щодо безвізового режиму, так і за оцінкою європейськими дипломатами ситуації на Донбасі. І вже в червні цього року до Києва можуть приїхати глави МЗС Чехії, Польщі, Словаччини і Угорщини. При цьому експерти вважають, що значення «Вишеградської четвірки» для України хоч і не варто перебільшувати, але консолідована позиція східноєвропейських країн досить важлива для Києва.

3-4 травня цього року в Празі пройшла зустріч міністрів закордонних справ Вишеградської четвірки (Чехії, Польщі, Словаччини і Угорщини) і країн – учасниць «Східного парт-

нерства» (України, Грузії, Молдови, Вірменії, Азербайджану та Білорусі).

Крім того, повідомлялося, що в переговорах в якості гостей були присутні міністри закордонних справ Німеччини – Франк-Вальтер Штайнмаєр, Нідерландів – Берт Кундерс і Швеції – Маргот Вальстрем, а також комісар Європейського Союзу з питань переговорів про розширення і політики сусідства Йоханнес Хан і заступник глави зовнішньополітичної служби ЄС Хельга Шмідт.

За підсумками переговорів було зроблено цілу низку ряд заяв, які безпосередньо стосуються України.

Безвізовий режим

Так, глава МЗС України Павло Клімкін після зустрічі повідомив, що «Вишеградська четвірка» надає і надаватиме повну підтримку безвізовому режиму України з Європейським Союзом.

Глава польської дипломатії Вітольд Ващиковський, в свою чергу, зазначив, що саме безвізова програма була головним пунктом дискусії в Празі. «І тут Вишеград говорить одним голосом. Україна і Грузія повинні отримати безвізовий режим з Європою – тим паче, коли говорять про безвізовий режим для Туреччини... Перш за все, безвізовий режим має бути наданий Україні – ще цього року», – сказав Ващиковський після зустрічі.

А міністр закордонних справ Угорщини Петер Сиярто прямо закликав ЄС негайно надати Україні безвізовий режим. «І коли я кажу «негайно» – я саме це і маю на увазі. Я не маю на увазі в інституціональному плані, а я маю на увазі те, що кажу – негайно. Україна і Грузія виконали всі вимоги, і тому безвізовий режим повинен бути їм наданий якомога швидше», – сказав Сиярто.

Напередодні зустрічі в Празі єврокомісар з питань розширення Йоханнес Хан висловив надію, що громадяни України, Грузії та Косова зможуть без віз відвідувати країни Єв-

росоюзу вже в 2016 році. За словами Хана, Україна виконала зобов'язання, які дають їй громадянам право на безвізовий в'їзд до Євросоюзу. «Ще потрібне політичне рішення, але що стосується відповідності стандартам, вони зробили все необхідне», – сказав він.

На думку експертів, ці заяви – ще одне підтвердження того, що Україна з великою часткою ймовірності отримає цього року безвізовий режим. «Є сигнали не тільки на рівні Вишеградської четвірки, а й на рівні ключових органів ЄС. Східноєвропейські країни розуміють цю ситуацію в середині ЄС, тому вони так заявляють», – пояснив **Сьогодні.ua** експерт з міжнародних питань Олександр Палій.

Але саме надання Україні безвізового режиму може бути відкладене до кінця року, вважає директор Інституту глобальних стратегій Вадим Карасьов. «Надходить все більше сигналів, що це може статися в кінці року, оскільки, незважаючи на те, що ми виконали всі свої умови, зараз в ЄС зайняті візовими проблемами з Туреччиною. Крім того, зіткнувшись з перспективою напливу мігрантів з європейської периферії, Європа, з одного боку, не може закрити візові кордони, але повинна продумати варіанти припинення візового режиму і узгодити регламенти припинень і перевірок, щоб мігрантські потоки перебували під великим контролем», пояснив він [2].

Новий формат і візит до Києва

Країни «Вишеградської четвірки» також планують розробити спеціальний формат взаємодії з країнами, які підписали угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Раніше, говорячи про перспективи Східного партнерства, Вітольд Вашиковський сказав, що поточний «ящик інструментів» цього формату майже вичерпав себе. «Це означає, що нам потрібно шукати нові шляхи розширення співпраці з нашими східними партнерами. Ми не можемо дозволити нашим східним сусідам стати «сірою зоною» без конкретної європейської перспективи».

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС варто створити центральний орган виконавчої влади, який буде координувати практичний процес європейської інтеграції, адаптацію вітчизняного законодавства до вимог ЄС тощо. Саме тут досвід країн Вишеграду варто використати, а окремі фахівці центральноєвропейських країн можуть залучатися до діяльності цієї структури для передачі навичок трансформації постсоціалістичної моделі до стандартів ЄС. При цьому необхідно постійно поширювати через ЗМІ інформацію про результати співпраці між Україною та країнами В4 у різних сферах з метою формування позитивного іміджу як України в Європі, так і країн Вишеградської четвірки в українському суспільстві, а також ознайомлення зацікавлених осіб із тими можливостями, які надає таке співробітництво [4, С. 148–150]. Відтак особливості проведення країнами В4 та їхніми партнерами відповідної інформаційної політики може стати предметом для подальших наукових досліджень.

Одночасно потрібно вживати заходів, спрямованих на пом'якшення етнічних, історичних чи культурних суперечностей, які склалися між країнами Центрально-Східної Європи. У цьому випадку ефективним є інструмент використання різноманітних гуманітарних та освітніх проєктів, що дають змогу сформувати певну центральноєвропейську ментальність, частиною якої повинна стати і Україна [5, С. 3–4].

Крім того, Європейський Союз та Україна послідовно працюють задля полегшення міжлюдських контактів, зокрема шляхом лібералізації візового режиму. Після завершення у червні 2014 р. першої законодавчої фази виконання Плану дій з візової лібералізації Україна у 2015 р. успішно виконала також і його другу фазу. Для успішного закріплення виконання цього плану та отримання безвізового режиму український уряд має вжити певних кроків, зокрема у сфері управління кордонами та боротьби з корупцією. А зараз повне впровадження безвізового режиму напряму залежить лише від прийняття кількох процедурних рішень Європейського парламенту.

В цілому у результаті виконання Україною наданих Євросоюзом умов та активної допомоги з його боку українці отримують не лише свободу пересування, а й безпечнішу країну. Для Євросоюзу Україна також стає передбачуванішим та надійним сусідом.

Отже, Україна всі взяті на себе обов'язки щодо впровадження безвізового режиму виконала й тепер протягом наступних кількох місяців Рада міністрів ЄС та Європейський парламент повинні прийняти відповідні процедурні рішення. До того ж Україна довела свою спроможність контролювати потік біженців з Донбасу самостійно, що знизило рівень загрози притоку мігрантів з України в ЄС після пом'якшення режиму.

За результатом аналізу стратегічних пріоритетів, викладених в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, можна зробити висновок, що співробітництво держав у рамках інтеграційних об'єднань здійснюється на основі базових принципів — обов'язкових і договірних, закріплених у міжнародних актах та договорах. До переліку обов'язкових принципів інтеграції України та ЄС потрібно включити принцип захисту національних інтересів держави при збереженні суверенної рівності держав-членів об'єднання в процесі інтеграційних відносин, що показує досвід країн Вишеградської групи.

Список використаних джерел

1. Будкін В.С. Політичні фактори сучасного ускладнення відносин України з новими незалежними державами / В.С. Будкін // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2014. – №2. – С. 8–13.
2. «Безвізовий режим негайно» і провина РФ за невиконання Мінська: підсумки зустрічі в Празі для України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/itogi-prazhskoy-vstrechi-dlya-ukrainy-bezvizovyy-rezhim-obvinenie-rossii-i-anons-novogo-formata-713328.html>
3. Інтеграційні можливості України: перспективи та наслідки: наукова доповідь / за ред. академіка НАН України В.М. Геєця, чл.-

- кор. НАН України Л.В. Шинкарук; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2014. – 92 с.
4. Співробітництво з країнами Вишеградської четвірки як інструмент європейської інтеграції та модернізації України: аналіт. доп. / М.О. Лен-дєл, А.Д. Стряпко, А.М. Крижевський та ін. – К. : НІСД, 2013. – 49 с.
 5. Сурніна-Далекорей С. Україна та Вишеград: шляхи взаємодії [Електронний ресурс] / С. Сурніна-Далекорей, Н. Гичка // Україна та Вишеградська четвірка: на шляху до взаємовигідних відносин / упор.
 - В. Пулішова, Т. Стражай. – Братислава, 2010. – С. 129 – 154. – Режим доступу: <http://www.sfra.sk/surec/static/pdf/kniha-ua-shengen-ua.pdf>.
 6. Турчин Я. Особливості партнерства між Україною та Вишеградською групою у контексті сучасних геополітичних викликів [Електронний ресурс] – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?...2.
 7. Угода про Асоціацію між ЄС та Україною «Короткий посібник з Угоди про Асоціацію» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf